

IX Savjetovanje BH K CIGRE

Zaključci

Od 27. septembra do 01. oktobra 2009. godine u Neumu je održano Deveto savjetovanje Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE. U radu savjetovanja sudjelovalo je 313 stručnjaka iz zemlje i svijeta. Za savjetovanje je pripremljeno 114 stručnih znanstvenih radova. Te radove su napisali 221 stručnjak i znanstvenik iz zemlje i svijeta. Održane su tri plenarne sjednice, jedan međunarodni okrugli stol i šesnaest sjednica studijskih komiteta. U okviru prve plenarne sjednice predstavljena su dva autorska gledanja na sadašnje stanje i moguće tokove razvoja u elektroenergetskom sistemu: (1) Nikola Rusanov, "Iskustva i pravci razvoja bosanskohercegovačkog elektroenergetskog sistema i njegov položaj u regiji Jugoistočne Evrope" i (2) Azra Hajro "Stanje i razvojne perspektive bosanskohercegovačke visokonaponske mreže".

Na drugoj plenarnoj sjednici Andre Merlin, predsjednik Međunarodnog vijeća za električne sisteme CIGRE i specijalni savjetnik Evropske komisije za energiju, izložio je temu "Strateška uloga elektroenergetskih mreža u primjeni evropske energetske politike".

Na osnovi navedenih izlaganja, rasprava i usvojenih zaključaka sudionika studijskih komiteta na trećoj plenarnoj sjednici usvojeni su sljedeći zaključci:

1. Broj i kvaliteta pripremljenih stručnih i znanstvenih radova, rasprave koje su sudionici vodili zajednički i na sjednicama studijskih komiteta potvrđuju opredjeljenje Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE da čuva i razvija stručnu i znanstvenu zajednicu u elektroenergetici kao uvjet očuvanja i razvoja proizvodnje, prijenosa i distribucije električne energije na državnoj i međunarodnoj razini.
2. Prisutnost značajnog broja mladih elektroenergetskih stručnjaka i znanstvenika u radu Devetog savjetovanja je potvrda politike koju vodi uprava Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE u podsticanju i razvoju otvorenosti i prijateljstva sa stručnim i znanstvenim zajednicama u zemlji, susjedstvu i svijetu. Pozivaju se članovi Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE da nastave povezivanje i saradnju na državnoj i međunarodnoj razini s ciljem da stječu, prenose, razvijaju i primjenjuju najbolja znanja i iskustva elektroenergetske teorije i prakse. Za realiziranje tog poziva dva su preduvjeta: (1) razvoj visokoškolskih istraživačkih ustanova na kojima se školuju i osposobljavaju elektroenergetski stručnjaci u skladu s evropskim kriterijima i (2) uključivanje mladih stručnjaka u zajednice stručnjaka na državnoj, regionalnoj i svjetskoj razini. Predsjedništvo i Upravni odbor Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE su pozvani da još odlučnije doprinose realiziranju te zadaće.
3. Tri cjelovita prikaza o stanju i perspektivama bosanskohercegovačkog elektroenergetskog sistema, koji su iznijeti u dva odvojena uvodna izlaganja, te prikaz smjerova razvoja proizvodnje, prijenosa i distribucije električne energije u Evropi, čiji je autor Andre Merlin, jasno pokazuju neusaglašenost stručnih i znanstvenih viđenja elektroenergetske budućnosti i stavova koji se u bosanskohercegovačkoj javnosti šire kao pseudostruka i pseudoznanost. Bosanskohercegovačka politička, kulturna i ekonomska budućnost nije moguća bez jasne strategije razvoja energetike uopće, pa tako i elektroenergetskog sistema kao bitnog činitelja svakog razvoja. Nepostojanje takve strategije uzrokuje brojne štetne sukobe politike i struke, koji se pokazuju kao prevlast pseudopolitike i pseudostrukure. Na stručnoj i znanstvenoj zajednici je obaveza da javnim govorenjem doprinesu otklanjanju takvog stanja.
4. Polazeći od opće saglasnosti da je integracija bosanskohercegovačke države u Evropsku uniju cilj za koji treba provesti reforme u svim područjima života, sudionici Devetog savjetovanja Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE smatraju: (a) da je integriran elektroenergetski sistem najbolji interes svih bosanskohercegovačkih ljudi; (b) da je povezivanje bosanskohercegovačkog elektroenergetskog sistema na državnoj razini preduvjet njegovog povezivanja sa sistemima u susjedstvu i šire; (c) da poželjna politička, kulturna i ekonomska bosanskohercegovačka budućnost nije moguća bez intenzivnog razvoja elektroenergetskog sistema; (d) da je razvoj elektroenergetskog sistema moguć jedno uz gradnje novih proizvodnih, prijenosnih i distributivnih kapaciteta; (e) da uspješna gradnja potrebnih novih kapaciteta nije moguća bez energetske strategije na razini države; (f) da artikuliranje bosanskohercegovačke elektroenergetske strategije zahtjeva spregu i uvažavanje donositelja političkih odluka, na jednoj, i zajednice energetske stručnjaka, na drugoj strani; (g) da bosanskohercegovački ekonomski razvoj pretpostavlja planiranje i realiziranje potrebnih novih elektroenergetskih kapaciteta kao osnove tog razvoja; (h) da procesi liberalizacije tržišta energije, transformiranje vlasništva, deregulacije, u svim područjima gdje je to moguće, ne znače zagovaranje voluntarizma, parcijalističkog redukcionizma i opasnog sukobljavanja suprotstavljenih lobističkih interesa; (i) da je za najširu društvenu javnost potrebno osigurati jasne prikaze stanja energetike i potrebā razvoja i (j) da energetske resursi ne mogu biti prepušteni odlučivanju nijedne interesne grupe koja ne uvažava da

zdrava politička strategija nije moguća bez graditeljske prisutnosti zajednice stručnjaka i znanstvenika. Kada god taj odnos politike i struke bude narušen, nasilje, što je djelovanje bez znanja, je nužna posljedica.

5. Na članovima stručne i znanstvene zajednice bosanskohercegovačkih energetičara je moralna i profesionalna obaveza da svoja znanja i stavove zastupaju u javnom prostoru u skladu s dostojanstvom struke i znanosti, s odgovornošću za bosanskohercegovačku budućnost te da se suprotstavljaju svim oblicima zloupotrebe struke i znanosti za nejasne ciljeve koje mogu zastupati bilo koje grupe ili organizacije.
6. Sudionici Devetog savjetovanja Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE, kao i članovi Skupštine, smatraju da je efikasan doprinos rasvjetljavanju sadašnjeg stanja u bosanskohercegovačkoj elektroenergetici i gradnji naše bolje budućnosti moguć jedino uz zagovaranje bržeg i stratezijski zasnovanog razvoja elektroenergetskog sistema kao društvenog cilja koji se tiče svih bosanskohercegovačkih ljudi. Takvo zagovaranje u javnom prostoru zahtjeva znanje i otvorenost, odlučnost i jasnoću, te nepopustljivost pred svim nastojanjima da se struci i znanosti nameću stavovi koji su s njima nespojivi. Sudjelovanje stručnjaka i znanstvenika u takvim pokušajima nametanja tih stavova ili šutnja pred takvim pojavama znači prihvatanje odgovornosti za sve štetne posljedice koje iz toga moraju nastati. Zajednica stručnjaka i znanstvenika ne može ispuniti svoju društvenu i moralnu zadaću ako je potčinjena parcijalnim, lobističkim, pseudopolitičkim i bilo kojim drugim interesima koji ne uzimaju u obzir vladavinu prava, demokratsko legitimiranje vlasti, ljudska prava i odgovornost za donošenje odluka koji se tiču cijelog društva.
7. Svi oblici saradnje stručnjaka i znanstvenika sa svim činiteljima političkog i ekonomskog poretka su poželjni, pa ih Bosanskohercegovački komitet CIGRE treba poticati i razvijati. To ne znači da se poželjni društveni cilj, a to je najbrže moguće dostizanje političke, kulturne i ekonomske kompatibilnosti bosanskohercegovačke države s cjelinom Evropske unije, može realizirati mimo jasnih odnosa onih političkih činitelja koji donose odluke na jednoj, i stručne i znanstvene zajednice koja daje rješenja za realizaciju takvih odluka na drugoj strani. Nikakvi oblici potčinjavanja i korištenja stručne i znanstvene zajednice ne mogu doprinositi postizanju tog cilja koji jeste uključivanje Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju. Na svim članovima Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE je obaveza da ustrajno upozoravaju činitelje politike, kulture i ekonomije na nemogućnost poželjnog i nužnog političkog, kulturnog i ekonomskog razvoja bez sinergijskog odnosa između donositelja političkih odluka i brojnih stručnih zajednica unutar kojih postoji znanje o tome kako te odluke mogu biti realizirane na najbolji način. Taj odnos pretpostavlja priznanje i uvažavanje digniteta profesionalnih zajednica i promicanje nužnosti njihove neovisnosti u područjima u kojima se primjenjuju profesionalni kriteriji. Danas su vidljivi brojni oblici narušavanja te uzajamnosti i nastojanja da se stručna i znanstvena zajednica potčini nestručnim i neznanstvenim kriterijima. Takvo stanje u odnosu politike i stručnih i znanstvenih zajednica ne samo da ne doprinosi postizanju zadanog cilja, već taj cilj čini sve daljim.
8. Energetska budućnost Bosne i Hercegovine nije ni predvidljiva niti izvediva ni u jednom obliku zatvorenosti u zemlji u odnosu na susjedstvo i na Evropu kao cjelinu. Članovi Skupštine Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE zagovaraju intenzivnije uključivanje bosanskohercegovačkih stručnjaka u sve oblike regionalne evropske i svjetske saradnje. Tek na osnovi te saradnje moguće je izgraditi komparativne prikaze o stanju i perspektivama razvoja bosanskohercegovačkog elektroenergetskog sistema. Ako se govorenja o energetici u zemljama Evropske unije usporede s onima koja preovlađuju u široj bosanskohercegovačkoj javnosti, vidljiva su brojna neznanja i nekompetentnosti. Valja naglasiti da prednosti i nedostaci, prednjačenje i zaostajanje, te potrebe i mogućnosti u razvoju elektroenergetskih sistema imaju značenje samo u odnosu na susjedne zemlje, region i svijet. Ti su činitelji relevantni jedino u odnosu na ekonomsku razinu, koja je cilj, i u odnosu na vrijeme za koje do toga cilja treba doći. Nije moguće postići taj cilj u zadanom vremenu bez programiranja intenzivne gradnje potrebnih proizvodnih, prijenosnih i distributivnih kapaciteta, što je dugoročan proces kojeg ugrožava svako oklijevanje i propuštanje vremena. Okvir strategije razvoja elektroenergetskog sistema je jasno određen u dokumentima Evropske unije, pa se od bosanskohercegovačke politike, u najširem smislu, očekuje da tu strategiju i sve dokumente u obliku zakona i standarda usvoje i primjene na državnoj razini i u skladu s realnim potrebama i mogućnostima. To je preduvjet za realiziranje "stabilizacije i pridruživanja". Zaključci koje su usvojili studijski komiteti Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE, pa ih potom razmotrila Skupština, a koji se odnose na najbitnija područja planiranja, održavanja i razvoja elektroenergetskog sistema, čine stručnu i znanstvenu supstancu znanja i iskustava na kojima je moguće graditi elektroenergetsku budućnost. Ti su zaključci u jeziku struke i znanosti, pa zato i nepristupačni donositeljima ključnih političkih odluka u ovome području. Na stručnjacima i znanstvenicima je zadaća da te zaključke stalno usklađuju s jezikom koji je dostupan najširoj javnosti, pri čemu kriteriji profesionalne odgovornosti ne smiju biti relativizirani.
9. Nužno je upozoriti bosanskohercegovačku političku, kulturnu i ekonomsku javnost, a naročito ljude u medijima koji oblikuju javno mišljenje, na brojnost emocionalnih zagovaranja stavova o elektroenergetici koji su izgrađeni izvan stručnog i znanstvenog diskursa i u kojima su stručnjaci i znanstvenici, svjesno i/ili nesvjesno, potčinjeni tim apriorističkim stavovima nekih političkih grupa, lukrativnih uključenosti parcijalnih politika, te prikrivenih interesa vlasnika kapitala koji ne uvažavaju cjelinu "općeg dobra". Isključenost, prikrivanje i iskrivljavanje stavova stručne i profesionalne javnosti proizvodi štetu cijelom društvu. Takvi oblici ponašanja su neprihvatljivi za članove Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE, pa oni odbijaju da sudjeluju u održavanju društvenih napetosti koji su utemeljeni na nestručnim i neznanstvenim zagovaranjima.

Napomena:

Ako se upravo iznijeti stavovi razmotre na osnovi odnosa bosanskohercegovačkih medija prema ovom najvećem mogućem okupljanju naših stručnjaka i znanstvenika u području elektroenergetike, vidljivo je dvoje. Prvo, većina medija prešućuje ovaj neosporivo važan događaj. Drugo, mediji koji ga bilježe izobličuju to što je na Devetom

savjetovanju iznijeto kao gledište struke i znanosti jer se u svjetlu tih stavova jasno vide pseudopolitička i pseudostručna zagovaranja tzv. "historijske šanse" u gradnji objekata za koje niko u stručnoj javnosti ne zna one sadržaje na osnovi kojih se mogu donositi relevantne odluke.

10. Studijski komiteti su usvojili zaključke na osnovi podnijetih stručnih i znanstvenih radova te, na osnovi tog, predložili poželjne teme za Deseto savjetovanje Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE, koje će biti održano 2011. godine. Ako se na osnovi tih zaključaka jasno odredi gdje je sada bosanskohercegovački elektroenergetski sistem s obzirom na proizvodne, prienosne i distributivne kapacitete, te u odnosu na stvarne potrebe revitalizirane bosanskohercegovačke ekonomije, neosporiv je razlog za alarmiranje svih činitelja bosanskohercegovačkog državnog poretka. Da bi glas struke i znanosti postao relevantan u pometnji koju proizvode lukrativne strasti i nedostajanje energetske strategije, potrebno je da članovi Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE organiziraju u narednom vremenu što je moguće veći broj različitih javnih prezentacija (paneli, seminari, radionice, konferencije itd) preko kojih bi bili objektivizirani stanja i potrebe planiranja i građenja novih kapaciteta.
11. Ustvrđljiva je preovlađujuća saglasnost stručnjaka i znanstvenika da u Bosni i Hercegovini nedostaju strategijski dokumenti o energetici. Artikuliranje i primjenjivanje dokumenata o razvoju elektroenergetskog sistema na razinama koje su niže od državne, pri čemu se ne uvažava nužnost koordiniranja takvih pothvata na državnoj razini, sve se više pokazuje kao problem koji ne doprinosi dostizanju poželjne budućnosti već je prijatnija stabilnosti i sigurnosti u razvoju elektroenergetskog sistema. Strategija razvoja elektroenergetike znači stvaranje pouzdanog pravnog, tehničkog i ekonomskog ambijenta kao osnovnih preduslova za adekvatno informiranje u cilju donošenja investicionih odluka i njihove realizacije ne samo za izgradnju proizvodnih kapaciteta, već i za podsticanje razvoja domaće industrije i pratećih stručnih i naučnih institucija čija je degradacija evidentna u odnosu na stanje od prije 20-tak godina. Zato se bosanskohercegovačka javnost upozorava, a naročito činitelji u procesu donošenja političkih odluka, da su artikuliranje bosanskohercegovačke energetske strategije na državnoj razini, organiziranje odgovarajućih institucija i kreativno okupljanje stručnjaka i znanstvenika oko njih, uvjeti bez kojih nije moguć uspješan proces "stabilizacije i pridruživanja". Neophodno je podizanje nivoa odgovornosti i koordinacije svih subjekata u donošenju odluka i njihovoj realizaciji (Vlade, regulatorne komisije, Neovisni operator sistema Bosne i Hercegovine, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine, i drugi).
12. Novo institucionalno organiziranje stručnjaka i znanstvenika radi planiranja i razvoja energetske efikasnosti, stabilnosti i sigurnosti na državnoj razini je zadaća čije osporavanje ugrožava cijelo društvo i sve njegove parcijalne sadržaje. Za elektroenergetsku kompatibilnost bosanskohercegovačke države u evropskim interkonekcijama potreban je znatno veći stupanj organiziranosti i koordinacije među svim sadašnjim činiteljima postojećeg sistema.
13. Sudionici Skupštine Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE još jednom naglašavaju da je saradnja na svim područjima elektroenergetike između Bosne i Hercegovine i zemalja njenog susjedstva – Hrvatske, Crne Gore i Srbije – najvažniji cilj, te da otvorenost i prijateljstvo koje Bosanskohercegovački komitet CIGRE pokazuje od svog osnivanja ostaju glavna orijentacija za budućnost. Uz to, članovi Skupštine naglašavaju da to znači zagovaranje pune ravnopravnosti i suprotstavljanje svim oblicima neprincipijelnog i tutorskog ponašanja bilo koga iz bližeg i daljnijeg susjedstva. Zato se Upravnom odboru Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE preporučuje da potiče i razvija sve oblike saradnje sa srodnim komitetima u susjednim zemljama. Preko tih oblika saradnje bilo bi moguće doći do komparativnih uvida u komplementarne pothvate koji bi doprinosili stabilnosti i razvoju elektroenergetskog sistema u cijeloj regiji.
14. Članovi Skupštine preporučuju Upravnom odboru Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE da tri prezentacije Devetog savjetovanja – "Iskustva i pravci razvoja bosanskohercegovačkog elektroenergetskog sistema i njegov položaj u regiji Jugoistočne Evrope", "Stanje i razvojne perspektive bosanskohercegovačke visokonaponske mreže" i "Strateška uloga elektroenergetskih mreža u primjeni evropske energetske politike" – preinači u oblike koji bi bili shvatljivi široj javnosti i da ih distribuira svim zainteresiranim u zemlji i svijetu.
15. Sudionici Skupštine Bosanskohercegovačkog komiteta CIGRE obvezuju predsjednika i generalnog sekretara, te članove radnog predsjedništva da ove zaključke na najbolji način prezentiraju svim članovima i široj bosanskohercegovačkoj javnosti.

U Neumu, 01. oktobra 2009. godine

Radno predsjedništvo
Rasim Gačanović
Jasmina Jakić
Rusmir Mahmutćehajić
Sabaheta Sadiković
Duško Vicković
Ninoslav Vidović